

ЕКСПЕДИЦИЯ „ОНГЪЛА“ – СЕЛО НИКУЛИЦЕЛ – РЕПУБЛИКА РУМЪНИЯ

Данка Стоянова

Резюме – Първа експедиция: с цел посещение на най-значимото за всеки българин място – с. Никулицел. Там е бил укрепеният лагер на Хан Аспарух и битката от 680 г., в която той разбива войските на византийския император Константин IV Погонат. Целта на експедицията беше научно-познавателна, а именно да се заснемат исторически и културни обекти, свързани с най-ранната история на създаването на българската държава от Хан Аспарух, както и други исторически паметници, свързани с българската история. Затова успоредно с основната цел бяха посетени и много културно-исторически обекти в Северна Добруджа и специално в област Тулча като манастири, църкви, училища, музеи. През първия ден в гр. Бабадаг посетихме българската църква „Св. Димитър“, построена от българи в края на 19 век. В двора на църквата има оригинален надгробен паметник със стихове на Петър Тодоров от Шумен, починал през 1863 г. и погребан тук. В църковния двор някога се е намирало и българско войнишко гробище на загиналите войници и офицери от Трета българска армия, освободили Бабадаг на 21.XII.1916 г., което обаче днес е заличено. В с. Еникьой разгледахме училището, където Васил Левски е бил учител през 1866-67 г., и след това посетихме църквата „Св. Троица“, която по време на Левски се е наричала „Св. Св. Кирил и Методий“, в която той е погребан. Там видяхме уникални български икони, дело на майстори от Тревненската живописна школа. В гр. Тулча - църквата „Св. Георги“, построена от българи през 1857 г., с основни ктители родолюбците хаджи Велико Стефанов и хаджи Димитраки Теодоров, с резбованият иконостас, където са изписани имената на българските еснафи-дарители. Счита се, че той е един от най-големите в Европа. В църквата и стоят множество икони с кирилски текстове. От Димитраки Теодоров е построено и българското девическо училище на два етажа. В гр. Тулча е къщата, където от 1854 до 1862 г. е живял легендарният български войвода Стефан Караджа. През втория ден достигнахме до главната цел – с. Никулицел. Мястото на театъра на военните действия на Кан Аспарух през 681г. Счита се, че лагерът на Кан Аспарух е бил един от най-добре укрепените (48 км²) лагери за онова време в Европа. Особен интерес предизвика българската църква „Св. Атанас Летний“ – най-старата запазена църква в Добруджа, с уникални стенописи от 13-14 век по подобие на Боянската църква. Друг много интересен културно-исторически паметник е манастирът „Кокош“, основан е от български монаси през 1833 г. Тук се съхраняват мощите на четирима раннохристиянски светци. В музея на манастира се намират уникални български икони от епохата на Възраждането. Бяхме удовлетворени от радушното посрещане от румънска страна и от приемането на нашата идея: – тук, на хълма над с. Никулицел да бъде издигнат Обелиск, който да напомня за историческите битки и за признателността на българския и румънския народ. Проект за такъв има вече създаден с автор Иван Терзиев и се надяваме неговото осъществяване да стане чрез съдействието на общинските центрове на гр. Варна и с. Никулицел на двете приятелски държави. Експедицията завърши с посещение в с. Истрия, където се намира антична крепост от ранно - византийското време и археологически музей.

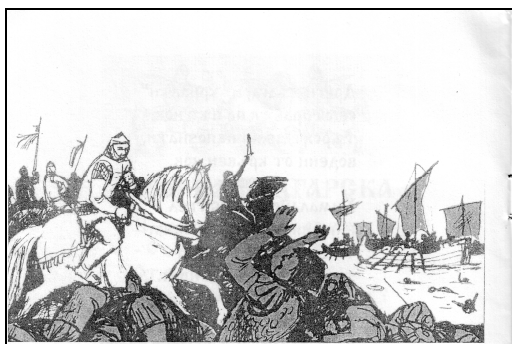
Ключови думи: Онгъл, с. Никулицел, гр. Бабадак, църква „Св. Димитър“, с. Еникьой, Тревненска живописна школа, гр. Тулча, основни ктители, лагерът на Кан Аспарух, 705г – Кан Тервел, бълг. църква „Св. Атанас Летний“, манастирът „Кокош“, военни гробища от първа световна война, с. Истрия.

На 27 и 28 септември 2011 г. се проведе експедиция до „Онгъла“ – Република Румъния - Северна Добруджа, с

цел посещение на най-значимото за всеки българин място – с. Никулицел. Там е бил укрепеният лагер на Хан Аспарух и

битката от 680 г., в която той разбива войските на византийския император Константин IV Погонат.

Логото на експедицията бе: „На път за Онгъла на Хан Аспарух“. Тя беше посветена на 1330-годишнината от създаването на българската държава. Инициатори и организатори бяха: Сдружение „Военно - патриотична памет“ във Варна с председател Лозан Георгиев, Иван Терзиев – художник, писател, общественик.

1.Битката при „Онгъла“ (680 - 681г)

Всенародно движение „Славянско единство“ с председател Момчо Момчев, Младен Михайлов – председател на ПП „Нова Зора“ – Варна. Други участници в експедицията бяха Радослав Симеонов – уредник в Регионален исторически музей гр. Добрич, водач на експедицията; протоиерей Стефан Стоянов; Данка Стоянова – историк, общественик, секретар на Сдружение „Военно-патриотична памет“, Красимира Донева – видеозаснемане; кап. I ранг Никола Николов – преводач и Петко Д. Петков – шофьор. Маршрутът бе Варна – Добрич (паметникът на Кан Аспарух) – гр. Констанца – гр. Бабадаг (център на българщината в Северна Добруджа) – с. Еникьой (където е бил учител Васил Левски) – гр. Тулча – с. Никулицел. Целта на експедицията беше научно-познавателна, а именно да се заснемат исторически и културни обекти, свързани с най-ранната история на създаването на българската държава от Хан Аспарух, както и други исторически паметници, свързани с

българската история. Затова успоредно с основната цел бяха посетени и много културно-исторически обекти в Северна Добруджа и специално в област Тулча като манастири, църкви, училища, музеи.

През първия ден в гр.Бабадаг посетихме българската църква „Св. Димитър“, построена от българи в края на 19 век. В двора на църквата има оригинален надгробен паметник със стихове на Петър Тодоров от Шумен, починал през 1863 г. и погребан тук. В църковния двор някога се е намирало и българско войнишко гробище на загиналите войници и офицери от Трета българска армия, освободили Бабадаг на 21.XII.1916 г., което обаче днес е заличено.

В с. Еникьой (днес Михаил Когълничану, Тулчанско) разгледахме училището, където Васил Левски е бил учител през 1866-67 г., и поднесохме цветя на паметната плоча, поставена по инициатива на ВМРО гр. Варна и официално открита на 7.VII.2011 г. Протоиерей Стефан направи помен и след това посетихме църквата „Св. Троица“, която по време на Левски се е наричала „Св. Св. Кирил и Методий“ и в която той е пял. Там видяхме уникални български икони, дело на майстори от Тревненската живописна школа, като иконите на Св. Св. Кирил и Методий и на Св. Никола, а също и автопортрет на Захари Цанюв от Трявна.

В гр. Тулча разгледахме църквата „Св. Георги“, построена от българи през 1857 г., с основни ктитори родолюбците хаджи Велико Стефанов и хаджи Димитраки Теодоров. Особен интерес предизвиква резбованият иконостас, където са изписани имената на българските еснафи-дарители. Счита се, че той е един от най-големите в Европа. В църквата и досега стоят множество икони с кирилски текстове, подарени от българските еснафи в града, като особено голям интерес предизвиква иконата на Св. св. Кирил и Методий от 1894 г. От Димитраки Теодоров е построено и българското девическо училище на два етажа, разположено непосредствено до църквата, сградата на което е запазена и до

днес. В двора на църквата се е намирало също така и българско военно гробище от времето на Първата световна война, но за съжаление, няма поставен обелиск, който да напомня за това.

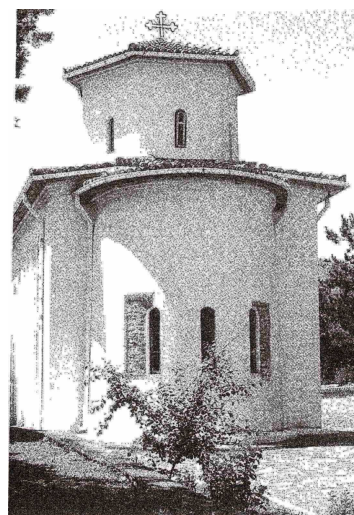
В гр. Тулча посетихме и къщата, където от 1854 до 1862 г. е живял легендарният български войвода Стефан Караджа. Поклонихме се пред поставената плоча с текст на български и румънски език и про- тойерей Стефан отново направи помен.

През втория ден достигнахме до главната цел – с. Никулицел. Изкачихме височината, откъдето се откри прекрасна панорама и чрез увлекателния разказ на Радослав Симеонов разбрахме, че Кан Аспарух много сполучливо е избрал мястото за театъра на военните действия: хълмовете затварят във формата на подкова от юг, запад и изток падината и тя е отворена само на север, откъдето, се очаквали византийските войски и след като ги нападнали в гръб, българите ги обърнали в бягство. Счита се, че лагерът на Кан Аспарух е бил един от най-добре укрепените (48 км²) лагери за онова време в Европа. Това историческо място е свързано вероятно и с Кан Тервел, тъй като се предполага, че през 705 г. той приема тук избягалия от заточение в Крим византийски император Юстиниан II Ринотмет, сключва съюз с него и му помага да си възвърне престола.

Особен интерес предизвика българската църква „Св. Атанас Летний“ – най-старата запазена църква в Добруджа, с уникални стенописи от 13-14 век по подобие на Боянската църква, които обаче не могат да се видят в момента, тъй като са свалени.

Друг много интересен културно-исторически паметник е манастирът „Кокош“, намиращ се на около 25 км западно от Тулча. Основан е от български монаси през 1833 г. В момента тук се съхраняват мощите на четирима раннохристиянски светци. Старата част на манастира е с дървена конструкция, в

типичен български стил, а входната му врата е с интересна дърворезба. В музея на манастира се намират уникални български икони от епохата на Възраждането. Посетихме също и манастирското гробище, в което са погребани няколко български войници и офицери от времето на Първата световна война.

2.Църквата „Св. Атанас Летний“ XIII – XIVв

Останахме много доволни от приема, който ни бе оказан от кметството на с. Никулицел и лично от кмета на Флориан Паскале. Разменихме си подаръци, поднесохме цветя и се разделихме като приятели.

Бяхме удовлетворени не само от радушното посрещане от румънска страна, но и от приемането на нашата идея: – тук, на хълма над с. Никулицел да бъде издигнат Обелиск, който да напомня за историческите битки и за признателността на българския и румънския народ. Проект за такъв има вече създаден с автор Иван Терзиев и се надяваме неговото осъществяване да стане чрез съдействието на общинските центрове на гр. Варна и с. Никулицел на двете приятелски държави.

Експедицията завърши с посещение в с. Истрия (на около 25 км северно от Констанца), където се намира антична крепост от ранно - византийското време и археологически музей.

Нашата експедиция постигна целите,

които си бе поставила, благодарение на личното съдействие на протоерей Стефан, който чрез румънските си колеги осъществяваше контакти с румънската общественост, за което му благодарим. Благодарим и за вещото ръководство на Радослав Симеонов – уредник в Регионалния исторически музей – гр. Добрич

3.Манастирът Кокош

За контакти:

Данка Стоянова

Телефон:0897 89 89 65

e-mail: valentinbs@mail.bg